

VU Research Portal

Vocational career guidance in Dutch higher vocational education

te Wierik, M.L.J.

2018

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

te Wierik, M. L. J. (2018). *Vocational career guidance in Dutch higher vocational education: An educational and cost-benefit analysis*.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

**Nederlandse
samenvatting
(Summary in Dutch)**

N

Het onderzoek dat in dit proefschrift wordt gerapporteerd richt zich op de effectiviteit van studieloopbaanbegeleiding in het Nederlandse hoger beroepsonderwijs. De afgelopen jaren nam een toenemend aantal Nederlandse hogescholen studieloopbaanbegeleiding in het curriculum op als onderdeel van competentiegericht hoger beroepsonderwijs. Studieloopbaanbegeleiding is erop gericht om individuen, ongeacht leeftijd en levensfase, te helpen bij het maken van studie- en beroepskeuzes en bij het vormgeven van hun studieloopbaan. Hoewel studieloopbaanbegeleiding veelal aan de hand van individuele gesprekken wordt vormgegeven, kan het ook in een groot aantal andere vormen worden aangeboden zoals groepsgesprekken, klassikale les, praktijkopdrachten, informatie in zowel papieren als digitale vorm, telefonisch advies en online ondersteuning.

Eén van de mogelijke manieren waarop instellingen studiesucces kunnen bevorderen is, zo blijkt uit onderzoek, het geven van duidelijke richtlijnen aan studenten over hoe ze succesvol kunnen studeren. In lijn met dit onderzoek besteden hogescholen dan ook een substantieel deel van de beschikbare middelen aan studieloopbaanbegeleiding. Aangezien de methodiek om studieloopbaanbegeleiding op de juiste waarde te schatten een hele lastige is, kunnen uit internationaal onderzoek tot dusver geen eensluidende conclusies over het nut van studieloopbaanbegeleiding worden getrokken. Dit onderzoek levert een bijdrage aan het vullen van deze leemte door de effectiviteit van studieloopbaanbegeleiding in relatie tot het verbeteren van studiesucces na te gaan en daarmee de toegevoegde waarde van studieloopbaanbegeleiding te verhelderen.

De tweeledige aanleiding tot dit onderzoek naar studieloopbaanbegeleiding was zowel onderwijskundig als financieel van aard. Onderwijskundig gezien is de vraag, op welke wijze studenten in het Nederlandse hoger beroepsonderwijs het best kunnen worden begeleid ter verbetering van hun studiesucces, tot dusver nog niet volledig beantwoord. Het op kleine schaal uitgevoerde internationale onderzoek is overwegend positief over de toegevoegde waarde van studieloopbaanbegeleiding. Nationaal onderzoek daarentegen heeft tot dusver laten zien, dat investeringen in studieloopbaanbegeleiding slechts in beperkte mate rendabel zijn. Aanvullend onderzoek is dan ook van groot belang om de toegevoegde waarde van studieloopbaanbegeleiding in het Nederlandse hoger beroepsonderwijs te verhelderen.

Financieel gezien besteedden Nederlandse hoger onderwijsinstellingen de afgelopen jaren een substantieel deel van hun middelen aan voorzieningen om op individueel niveau studenten te begeleiden bij het bereiken van hun doelen. Deze voorzieningen kunnen voor instellingen onder meer een voordeel opleveren

wanneer ze studie-uitval helpen voorkomen. Daarmee wordt tegelijkertijd de overheidsbekostiging voor een student behouden in plaats van dat deze verloren gaat wanneer een student uitvalt. Op instellingsniveau dienen dan ook niet alleen de kosten, maar ook de opbrengsten van studieloopbaanbegeleiding te worden gemonitord aangezien publieke middelen op verschillende wijze kunnen worden aangewend om studie-uitval te voorkomen. Dit onderzoek bekijkt daarom niet alleen vanuit een onderwijskundige hoek, maar ook vanuit een financiële hoek de effectiviteit van studieloopbaanbegeleiding om daarmee de financiële impact van studieloopbaanbegeleiding in het Nederlandse hoger beroepsonderwijs te verduidelijken.

Dit onderzoek bestudeert de effectiviteit van studieloopbaanbegeleiding in zowel onderwijskundig als financieel opzicht aan de hand van vier empirische studies. Deze studies richtten zich achtereenvolgens op de invloed van studieloopbaanbegeleiding op studie-uitval, studiesucces en studiemotivatie, waarbij de vierde studie zich richtte op de potentiële financiële opbrengsten van studieloopbaanbegeleiding. In dit onderzoek staan (in volgorde van de vier empirische studies) de volgende onderzoeksvragen centraal:

1. Brengt studieloopbaanbegeleiding *eerstejaarsuitvalpercentages* omlaag? En hoe kan de invloed van studieloopbaanbegeleiding op *eerstejaarsuitval* worden verklaard, rekening houdend met andere bekende invloeden op *studie-uitval* als groei van de instroom, bindend studieadvies, geslacht, vooropleiding en switchgedrag van studenten?
2. Heeft studieloopbaanbegeleiding een significante invloed op *eerstejaars studiesucces*, rekening houdend met andere bekende invloeden als vooropleiding, faculteit en geslacht? En zo ja, op welke wijze beïnvloedt studieloopbaanbegeleiding dan *eerstejaars studiesucces*?
3. Heeft *eerstejaars studiemotivatie* profijt van studieloopbaanbegeleiding, rekening houdend met andere bekende invloeden als geslacht, leeftijd, vooropleiding en de studiemotivatie bij aanvang van de opleiding? En hebben verschillen in studieloopbaanbegeleidingsarrangement invloed op *eerstejaars studiemotivatie*?
4. In welke mate zou de studie-uitval moeten worden gereduceerd om als instelling een positieve *opbrengst uit investeringen* in studieloopbaanbegeleiding te behalen?

De vier empirische studies zijn uitgevoerd bij Christelijke Hogeschool Windesheim (hierna Windesheim), een middelgrote Nederlandse hogeschool die in 2006 een nieuw, vraaggestuurd onderwijsconcept invoerde. Sinds 2006 verwierven alle studenten van Windesheim een extra, elfde competentie genaamd 'zelfsturing

op opleiding en loopbaan', die was toegevoegd aan de tien kerncompetenties van het competentiegerichte Nederlandse hoger beroepsonderwijs. Om deze elfde competentie te verwerven volgden studenten ieder studiejaar van hun opleiding het vak Studieloopbaanbegeleiding, dat met een jaarlijkse studielast van 4 studiepunten (ECTS-credits) erop gericht was om studenten met de benodigde houding en vaardigheden uit te rusten om zelf op bachelorniveau hun eigen studieloopbaan vorm te kunnen geven. Docenten werden voor het geven van dit vak in tijd gefaciliteerd om deze extra taak uit te voeren, evenals de taak van supervisie en toetsing van studieloopbaanbegeleiding. Door studieloopbaanbegeleiding in het curriculum op te nemen stelde Windesheim zich ten doel om de instellingsuitval vanaf 2007 jaarlijks met gemiddeld ten minste 15 procent te laten dalen.

De eerste empirische studie, zoals beschreven in *hoofdstuk 2*, was erop gericht om de invloed van studieloopbaanbegeleiding op eerstejaarsuitval vast te stellen. In de verwachting dat het integrale systeem van studieloopbaanbegeleiding op Windesheim studenten zou helpen bij het bereiken van hun doelen en hen voor studie-uitval zou behoeden, onderzocht deze kwantitatieve studie op instellingsniveau de trend in eerstejaarsuitval van de cohorten 2000 tot en met 2008. Tevens werd de invloed van studieloopbaanbegeleiding en andere bekende voorspellers van studie-uitval onderzocht.

Als gevolg van meerdere contextuele factoren die studie-uitval beïnvloedden vond deze eerste studie geen onomstotelijk bewijs dat studieloopbaanbegeleiding de eerstejaarsuitval van Windesheim omlaag bracht. Allereerst werd Windesheim tussen 2000 en 2008 geconfronteerd met een overweldigende groei van de instroom, die tot een toename van de eerstejaarsuitvalpercentages geleid zou kunnen hebben. Daarnaast verliet een toenemend aantal eerstejaars studenten Windesheim door binnen het Nederlandse hoger onderwijssysteem te switchen naar een andere Nederlandse instelling voor hoger onderwijs. Op basis van een gelijkblijvende systeemuitval van Windesheim hadden eerstejaars studenten van Windesheim kennelijk baat bij studieloopbaanbegeleiding, niet door ze voor uitval op Windesheim te behoeden maar door te voorkomen dat ze het Nederlandse hoger onderwijssysteem verlieten. Tegelijkertijd bleek de introductie van studieloopbaanbegeleiding echter minder succesvol dan Windesheim had gehoopt. Studenten hadden met name graag meer individuele reflectie gedurende hun eerste jaar gehad willen hebben, in het bijzonder in relatie tot hun studievoortgang.

De tweede empirische studie, zoals beschreven in *hoofdstuk 3*, onderzocht studieloopbaanbegeleiding in termen van het verbeteren van studiesucces. Met als doel om vast te stellen of studieloopbaanbegeleiding een significante invloed op eerstejaars studiesucces had, betrof deze kwantitatieve studie een cohortanalyse van het gemiddeld aantal behaalde studiepunten aan het eind van het eerste jaar. Om alternatieve verklaringen uit te sluiten controleerde deze studie voor mogelijke storende invloeden van andere bekende voorspellers van studiesucces.

In deze studie naar studiesucces voldeed studieloopbaanbegeleiding aan de veronderstelde verwachting door studenten te helpen hun studie in het eerste jaar voort te zetten. De resultaten van deze studie lieten zien, dat eerstejaars voltijdstudenten van Windesheim meer studiepunten behaalden in het competentiegerichte onderwijssysteem waarin ze vanaf 2006 werden begeleid om sturing te geven aan hun eigen loopbaan. Daarnaast behaalden studenten die hun eerste jaar afronden niet alleen meer studiepunten nadat studieloopbaanbegeleiding in 2006 was ingevoerd, maar haalden zij tegelijkertijd, in vergelijking tot studenten die in het eerste halfjaar uitvielen, hogere cijfers voor het eerst behaalde vak. Samengevat lieten de resultaten van deze studie duidelijk een significant positieve invloed van studieloopbaanbegeleiding op het studiesucces van Windesheim zien. In de zoektocht naar mogelijke storende invloeden van andere bekende voorspellers van studiesucces kon geen storende invloed van de vooropleiding op het eerstejaars studiesucces worden aangetoond, aangezien het vooropleidingsniveau zich in de tijd gezien stabiel ontwikkelde. De implementatie van de bachelor-masterstructuur in 2006, samenvallend met de invoering van vraagsturing binnen Windesheim, kan het toegenomen studiesucces tot op zekere hoogte echter alternatief verklaard hebben.

De derde empirische studie, zoals beschreven in *hoofdstuk 4*, maakte gebruik van een kwantitatieve benadering om de invloed van studieloopbaanbegeleiding op eerstejaars studiemotivatie vast te stellen. Op basis van een, door alle eerstejaars studenten van Windesheim ingevulde reeks van vragenlijsten op het terrein van competenties, vaardigheden, leerstijl en toekomstige beroepskeuze richtte deze studie zich in het bijzonder op de beweegredenen die eerstejaars studiesucces versterkten. Op basis van incidenteel onderzoek dat een motivatieverlies onder eerstejaars studenten moderne vreemde talen van twee grote Engelse universiteiten liet zien, verwachtte deze studie een afname van intrinsieke studiemotivatie gedurende het eerste studiejaar.

Op het niveau van de drie onderzochte opleidingen als geheel liet deze studie geen versterkende invloed van studieloopbaanbegeleiding op eerstejaars studiemotivatie zien. Echter, op het niveau van individuele opleidingen constateerde deze studie voor twee (van de drie) opleidingen en voor twee (van de vier) motivatieschalen een significant positieve invloed van studieloopbaanbegeleiding op eerstejaars studiemotivatie. Bovendien verklaarde de focus op studentreflectie mogelijk de verschillen tussen de opleidingen met betrekking tot de positieve invloed van studieloopbaanbegeleiding op eerstejaars studiemotivatie. Studentreflectie speelde derhalve een onverwacht grote rol in eerstejaars studieloopbaanbegeleiding.

De vierde empirische studie, zoals beschreven in *hoofdstuk 5*, concentreerde zich op de kosten en baten van studieloopbaanbegeleiding als een middel om als instelling in het Nederlandse hoger beroepsonderwijs uitval te voorkomen en afstuderen te bevorderen. Deze studie presenteerde een model om te berekenen in welke mate de studie-uitval zou moeten dalen om als instelling een positieve opbrengst uit investeringen in studieloopbaanbegeleiding te behalen. De basis voor dit model betrof een kwantitatieve break-evenanalyse, waarin de totale kosten van studieloopbaanbegeleiding werden afgezet tegen de potentiële baten van studieloopbaanbegeleiding.

Als gevolg van de instelling van parameters, zoals gekozen in het model, kwam uit deze vierde en laatste empirische studie een laag aantal van 14 studenten naar voren als break-evenpoint van studieloopbaanbegeleiding op Windesheim. Anders gezegd waren de potentiële baten van studieloopbaanbegeleiding groter dan de kosten van studieloopbaanbegeleiding op het moment dat 14 of meer studenten dankzij studieloopbaanbegeleiding voor studie-uitval werden behoed. Omgerekend naar een daling van eerstejaarsuitvalpercentage van de drie opleidingen in kwestie waren de potentiële baten van studieloopbaanbegeleiding groter dan de kosten van studieloopbaanbegeleiding vanaf een daling van het eerstejaarsuitvalpercentage met afgerond 2,3 procent. In vergelijking tot het gemiddelde eerstejaarsuitvalpercentage van onderzoekcohort 2008 van de drie opleidingen in kwestie (i.c. 33 percent) kon de benodigde daling in eerstejaarsuitval met 2,3 procent, om daarmee de kosten van studieloopbaanbegeleiding terug te verdienen, als haalbaar worden beschouwd. De centrale vraag van deze studie, of studieloopbaanbegeleiding van Windesheim de investering waard is, werd daarmee dan ook bevestigend beantwoord.

In *hoofdstuk 6* worden de resultaten van de verschillende studies bijeen gebracht en van reflectie voorzien. De algehele conclusie daarvan is, dat studieloopbaanbegeleiding van Windesheim resulteerde in positieve onderwijskundige effecten op eerstejaars studiesucces en op eerstejaars studiemotivatie, die door eerder onderzoek werden bevestigd. Bovendien hadden eerstejaars studenten blijkbaar baat bij studieloopbaanbegeleiding, niet door ze voor uitval op Windesheim te behoeden maar door te voorkomen dat ze het Nederlandse hoger onderwijssysteem verlieten. Tot slot liet een break-evenanalyse van studieloopbaanbegeleiding zien, dat de benodigde daling in eerstejaarsuitval, om daarmee de kosten van studieloopbaanbegeleiding terug te verdienen, als haalbaar kon worden beschouwd. Daarmee kon dan ook worden geconcludeerd dat studieloopbaanbegeleiding in financieel opzicht de investering van Windesheim waard was.

Aanvullend bespreekt *hoofdstuk 6*, naast een aantal theoretische en praktische implicaties, de beperkingen van dit onderzoek en worden suggesties voor vervolgonderzoek gedaan. Tevens benadrukt dit hoofdstuk de risico's waarop hoger onderwijsinstellingen zich zorgvuldig zouden moeten voorbereiden in het geval van ingrijpende onderwijshervormingen, zoals de invoering van studieloopbaanbegeleiding op Windesheim in 2006. Deze risico's waren een belangrijke bron van inspiratie voor het onderhavige onderzoek naar de onderwijskundige en financiële invloeden van studieloopbaanbegeleiding op Windesheim. Tijdens het onderzoek naar deze invloeden bleken de effecten van studieloopbaanbegeleiding op het eerstejaars studiesucces aanmerkelijk complexer dan gedacht. Daarmee is de meerwaarde van dit onderwijskundig-financiële onderzoek zoals gerapporteerd in dit proefschrift dan ook tweeledig. In de situatie waarin een instelling van plan is het onderwijsbeleid te herzien of een onderwijshervorming te starten, kan - of misschien wel moet - gelijksoortig onderzoek vooraf een zeer belangrijke rol spelen in een tijdige inschatting van de mogelijke consequenties van deze veranderingen. En, last but not least, in geval van een lopende onderwijshervorming kan - of misschien wel moet - gelijksoortig onderzoek een essentiële rol spelen in het onderzoek naar de effecten van deze hervorming, zowel tussentijds als naderhand.